

Excursie Utrechtse bolwerken

12 juni 2016

Op 12 juni verzamelen ongeveer twintig mensen zich in het Moreelsepark in Utrecht voor een rondleiding over de Utrechtse bolwerken. Deze excursie wordt verzorgd door Piet de Jong, samen met Bert Schalkx. De gemeente Utrecht heeft alle bomen in de stad in kaart gebracht en online beschikbaar gesteld (<http://utrecht.gemgids.nl/bomenkaart/>). Op deze kaart staat voor elke boom de naam en het jaar van aanplant, die ik hier waar mogelijk noem.

In het Moreelsepark staan we direct stil bij enkele bijzondere bomen zoals *Acer tataricum* (1975, vol met vruchten), een jonge *Pterocarya fraxinifolia* (2004) die als vervanger

voor een oud exemplaar is geplant, *Ostrya carpinifolia* (1975, met enkele hopbellen en een ruwe schors) en een fraaie *Catalpa speciosa* (1975). Het verschil met de bekendere *Catalpa bignonioides* is onder andere de grotere bloemen en de kortere vrucht. Even verderop staat een mooie rij met oude *Aesculus hippocastanum* 'Baumannii' (1925). Deze cultivar is als oudere boom makkelijk te herkennen door de horizontaal afstaande takken, die daarna bijna recht omhooggaan. Vervolgens steken we de Catharijnesingel over om de wandeling te vervolgen langs de Singel. Dit langwerpige park is aangelegd tussen 1830 en 1870 en ontworpen door Zocher. Ongeveer 250 bomen die dateren uit deze tijd staan er nog altijd. Zoals een groepje *Taxodium distichum* uit 1835.

Pyrus communis, door een ieder gekeurd
Foto: René Koot

Verderop staat een *Pyrus communis* (1870), die er erg gezond uit ziet. Ook staan er in dit park diverse volwassen exemplaren *Platanus orientalis*. Deze zijn te onderscheiden van de *Platanus ×hispanica* (syn. *Platanus ×acerifolia*) door het iets kleinere blad en de 3-4 vruchten bij elkaar. We komen langs een kleine groep *Quercus cerris* (1835). Hier legt Bert Schalkx de levenscyclus uit van de knoppergal. De knoppergal kent twee generaties, een seksuele en een a-seksuele generatie. De seksuele gallen bevatten zowel vrouwelijke als mannelijke dieren en groeien op de Turkse eik (*Quercus cerris*). De a-seksuele gallen bevatten alleen vrouwelijke dieren en groeien op de zomereik (*Quercus robur*).

Van Doorenbos' huis naar Sonnenborgh

We passeren het huis waar van 1922-1926 de heer S.G.A. Doorenbos woonde, mede-oprichter van de NDV. Ertegenover staan enkele *Aesculus flava* (1870 en 1940) waarvan de schors in grote delen afbladdert. Ook komen we langs een fraaie *Juglans nigra* (1870) en een grootbladige Amerikaanse linde, *Tilia americana* 'Moltkei' (1930). Iets verder verlaten we het wandelpad en gaan we naar het Universiteitsmuseum. In de tuin staan enkele fraaie botanische bijzonderheden, zoals een *Diospyros kaki* (kakivruucht), *Zanthoxylum simulans* (kiespijnboom), *Crinodendron hookerianum*, *Parrotia persica* en de beroemde *Ginkgo biloba*. Jarenlang is er gedacht dat dit de oudste in het land was, maar het blijkt dat deze bewering slechts gebaseerd is op de grootte van de boom. Op de vruchtbare klei is hij goed gegroeid. Waarschijnlijk komen alle oude Ginkgo's in Nederland vanaf een kwekerij in Chelsea en zijn rond 1750 verspreid.

Na een klein uitstapje langs de gracht gaan we weer richting de Singel en passeren we een grote *Ulmus glabra* 'Cornuta' (1840). Om de hoek van museum en sterrenwacht Sonnenborgh staat een grote, dikke *Platanus*

×hispanica (1835). Er zijn vijf mensen nodig om de gehele stam te omringen. Een meetlint telt 5,75 meter. Wat opvalt, is de extra aanmaak van hout aan de bovenkant van zware zijtakken. Hierdoor is zo'n tak niet meer rond, maar ovaal, zodat de tak niet zomaar afbreekt. Vervolgens lopen we door een hofje met een gedeelte van een oude slangenmuur, die nu als afscheiding voor diverse huizen fungeert. Ook bezoeken we de Bruntenhof, waar een grote *Cercis siliquastrum* en een fraaie *Gymnocladus dioica* staan.

Op de terugweg naar het station loop ik met enkele mensen langs 'Flora's Hof', bijna recht onder de Dom gelegen. Hier is in 1803 de kwekerij van Hendrik van Lunteren begonnen. Ook lopen we langs het Pandhof Sinte Marie. Hier staat onder andere een fraaie *Paliurus spina-christi*, de echte Christusdoorn. Kortom, een fraaie dendrologische dag die ik niet had willen missen. □

De omtrek van de plataan meten

Foto: René Koot